

Náš pan řídící

Před přibližně sto lety řídil život menších obcí nejen starosta se zastupitelstvem, ale také trojice osobností, které spolu s nimi utvářely každodenní chod venkova – farář, lékař a učitel. V Medlovicích, kam velebný pán jen dojížděl z Ivanovic a za doktorem se muselo cestovat, připadala tato úloha hlavně učiteli.

Jednotřídní škola u nás fungovala od dob Marie Terezie, za Franze Josefa jsme se rozmohli na novou patrovou dvoutřídku, a právě sem přišel v roce 1902 nový řídící učitel Josef Knap. Sedmatřicetiletý rodák z Drnovic tehdy sotva tušil, že v Medlovicích stráví podstatnou část života a že se jeho jméno natrvalo zapíše do historie obce.

Začátky nebyly právě idylické. Ve školní kronice si stěžoval na „nápadně chatrné nadání“ některých žáků i na hygienické poměry. Zaznamenával, že lidé nepoužívají kapesníky, plivou na podlahu nebo odhazují uhynulá zvířata do potoka. Děti často netušily, jak se používá záchod. Navíc ani se zastupiteli pan řídící moc nevycházel – tito věni své sedlácké šetrnosti mnohdy váhali s vydáním každé koruny, kterou škola potřebovala. Jedinými výsadami byly Josefu Knapovi učitelský byt a možnost přilepšovat si k platu výpěstky ze školní zahrady.

Postupně zde ale zapustil kořeny a stal se hlavním hybatelem společenského života. Byl to mimořádně činný člověk s širokým spektrem zájmů. Krom pedagogické činnosti převzal také funkci obecního kronikáře. Vedle toho organizoval volby, pomáhal při sčítání lidu a podílel se na nejrůznějších veřejných akcích. Na množství povinností, které stát na učitele nakládal, si ovšem občas postěžoval: „Učitel má poučovati lid o významu očkování, má asistovati, když lékař přeočkovává školní mládež, má sbírat s dětmi listí jahodové, ostružinové, dubové, bukové, tedy případně slézati buky, které u nás rozvětvují se ve výši 15-20 m. Má se o to starati, aby žákyně pletly ponožky pro vojsko a vlnu jim k témuž účelu opatřiti, vystřihovati s nimi papírové vložky vojákům do bot, dále jest mu rozprodávati k účelům vojenským kokardy, odznaky všeho druhu, umělé květiny, pamětní listy. Učitel má konati přednášky o úplavici a choleře, má pořádati Dětský den, stromové a přechetné jiné patriotické slavnosti. Správci školy nařizuje se poučovati mládež i dospělé, jak jest třeba šetřiti potravinami, nutkati hospodáře k intensivnímu pěstování zeleniny a jim v tom ve školní zahradě příkladem předcházeti, sbírat kovy všeho druhu, prádlo, hadry, strásati se stromů chrousty, ničiti škodlivý hmyz, sbírat travní semena a pícniny všeho druhu, o prázdninách dohlížeti na školní mládež, aby byla užitečně zaměstnána.“ Inu, venkovští učitelé to neměli lehké.

Jeho bývalí žáci o něm hovořili jako o přísném, ale spravedlivém kantorovi. „Disciplína byla,“ říkala jedna z nich, Marie Trněná, která doplnila osobní vzpomínku na to, jak uměl být nesmlouvavý hlavně k vlastním dětem. Pokud se třeba večer opozdily při návratu domů, byť jen o pár minut, musely stát dvakrát tolik minut za dveřmi, místo nich pak dostala vyhubováno maminka, že je špatně vychovala. To si všechny příště dobře rozmyslely, jestli se někde zdrží.

V rodině Knapových se narodilo osm potomků. Fotbalové mužstvo z nich sice sestavit nešlo, ale rodinná kapela už ano. Knapovi hrávali mimo jiné na tanečních zábavách. Když však po půlnoci otec rozhodl, že je čas skončit, muzikanti bez řečí sbalili nástroje a odcházeli. Autorita pana řídícího byla zkrátka neotřesitelná. A že těch zábav bylo! V jejich pořádání se střídaly hned dvě hospody, u Bábků a u Slavičků, některé roky se konalo i třináct takových akcí. Hudba ale nezněla jen při veselících. Doprovázela také pohřby a mnohé ženy si ještě v pokročilém věku pamatovaly smuteční písně, které se kdysi naučily právě od Josefa Knapa.

Neméně významnou kapitolou jeho života bylo divadlo. V rámci místního odboru Národní jednoty pro jihozápadní Moravu secvičoval národní tance a hlavně pomáhal organizovat ochotnická představení. Hrávalo se obvykle v hospodě u Slavičků, kde se k tomuto účelu muselo vždy postavit pódium a na ně z půdy snést kulisy. Některé inscenace byly na svou dobu velmi odvážné. Když se v roce 1930 na dvoře mlékárny uváděla hra Kráska ze Šumavy, do kroniky Josef Knap zaznamenal, že „...imposantně působil příjezd majitele panství v kočáře a komtesin příjezd na koni“.

Stejnou energii věnoval i Sokolu. Pod jeho vedením se místní jednota stala nejvýznamnější společenskou organizací v obci. Vybudovalo se venkovní cvičiště u potoka, které slouží dodnes, a pravidelná cvičení na tomto „Cvičáku“ nebo v sále hospody u Slavíčků navštěvovali minimálně dvakrát za týden dospělí i děti. Co se naučili, předváděli pak na veřejných vystoupeních, jezdělo se i na sokolské slety. Sám pan řídící šel všem sportovcům příkladem. Často vyrazil svižnou chůzí přes kopec do Švábenic, přes ramena pelerínu a v rukou kyblíky naplněné pískem. Nevědomky se tak stal průkopníkem kondičního tréninku dávno před jeho popularizací.

Sokolské myšlenky zůstal Josef Knap věrný až do konce života. Když 3. prosince 1948 zemřel, byl podle svého přání uložen do rakve v sokolském kroji. S jeho odchodem se definitivně uzavřela jedna památná kapitola z historie naší obce.

Příběh Josefa Knapa není jen příběhem jednoho učitele. Je také svědectvím o době, kdy byl kulturní a společenský život venkova poháněn především nadšením jednotlivců, kteří po sobě zanechali nesmazatelnou stopu.